

Kocaeli Üniversitesi Tıp Fakültesi Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı

Enfeksiyon Hastalıkları BD Olgu Sunumu

29 Ocak 2019 Salı
Dr. Ayşe Tekin Yılmaz

Olgu

- Yirmi iki aylık erkek hasta

Yakınma

- Sağ el 2. ve 4. parmakta şişlik
- Sağ ayak yan yüzde ele gelen şişlik

Olgu

Öykü

- Aile tarafından yaklaşık 5 ay önce sağ el 2. ve 4. parmakta şişlik ve hafif kızarıklık fark edilmiş.
- Şişlik eklem üzerinde, ağrısız ve hareketsiz
- Beş ay süresince farklı sağlık merkezlerinde değerlendirilmiş.
- Tanı?
- Bu süre içinde eşlik eden yakınma ya da lezyonların büyüklüklerinde değişiklik yok.
- 1 hafta önce sağ ayak yan yüzde benzer şişlik ortaya çıkmış.

Olgu

Özgeçmiş

- Özellik yok.

Soy-geçmiş

- Anne, 25 yaşında sağlıklı
- Baba, 30 yaşında sağlıklı
- Anne-baba amca çocukları
- 1 . çocuk; 22 aylık, erkek, sağlıklı (hastamızın ikiz eşi)
- 2. çocuk; hastamız

Olgu

Fizik bakı

- Genel durumu iyi, yaşamsal bulguları normal sınırdadır
- Büyüme ve gelişmesi yaşına uygun
  - Boy: 87 cm (50p), ağırlık: 13 kg (50 p)
- Sağ el 2. parmak proksimalinde 1,5 x1 cm boyutlu ve 4. parmak metakarpofalangeal eklem üzerinde 1x0,5 cm boyutlu sert, hareketsiz, ağrısız şişlik
- Sağ ayak dış yan yüzde 0,5 cm çaplı benzer lezyon
- Diğer sistem incelemeleri normal sınırlarda

Olgu

Olgu

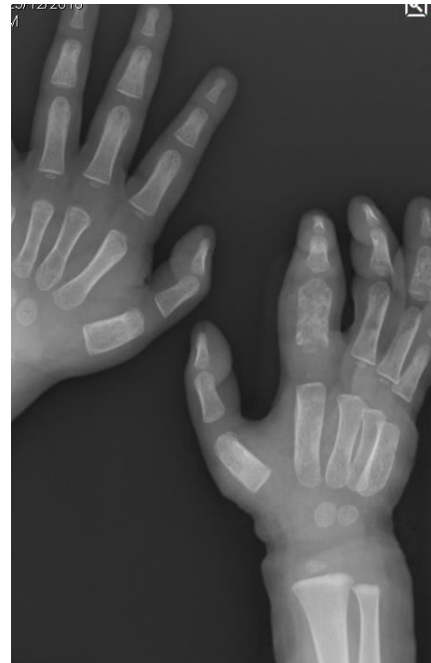
Laboratuvar

- Beyaz küre: 8900/mm³ (%48 nötrofil, %40 lenfosit)
- Hb: 8,9 g/dl   MVC:51   alyuvar: 5362
- Trombosit: 415,000/mm³

- C-reaktif protein: 6,08 mg/L
- Eritrosit sedimentasyon hızı: 12 mm/s
- Periferik yayma: Atipik hücre görülmedi.

- Biyokimya incelemeleri normal sınırlarda

Tanı ?

Olgu

- Hasta başka bir sağlık merkezinden düz grafileri çekilerek malinite ön tanısıyla onkoloji bilim dalımıza yönlendirilmiş.
- Sağ el ve sağ ayak grafileri radyoloji anabilim dalınca değerlendirildi;

Özellikle el parmağı kemiklerinde izlenen **litik lezyonların ve yumuşak doku ödeminin** enfeksiyonla ilişkili olduğu düşünülmektedir.
Verem ?

Olgu

Verem ?

- Temas öyküsü ?
- Diğer sistemlerin tutulumu?
  - **Akciğer grafisi**, patolojik bulgu izlenmedi.
  - **Karın ultrasonografisi**; peri-portal alanda ve pankreas başı komşuluğunda en büyüğü 16x10 mm boyutlu lenf düğümleri
- Aile taraması ve PPD (Aile 20 gün sonra sonuçlarını getirdi)
  - **Babada kaviter akciğer veremi (Klinik ve radyolojik tanı)**
  - **PPD: 17 mm**

Olgu

- Hastanın yatışı yapıldı.
- Yeniden değerlendirme de sol kolda yeni ortaya çıkan deriden kabarık, kuru plak tarzında lezyon izlendi. **Verem deri tutulumu?** Dermatoloji değerlendirmesi planlandı.
- Kemik lezyonlarından örnek alınması için ortopedi değerlendirmesi planlandı.
- **Akciğer tomografisi:** Sol akciğer alt lob superior segmentte konsolide görünüm, subkarinal, hiler ve subhiler alanlarda kalsifiye LAP ile uyumlu olabilecek görünüm izlenmektedir.

Olgu

- Akciğer tutulumu (radyolojik)
- Kemik tutulumu (radyolojik)
- Deri tutulumu (klinik)
- Temas öyküsü + (babada akciğer veremi, kavite (+))
- PPD: 17 mm (pozitif)
- Akciğer+kemik+deri veremi tanısıyla 4'lü verem karşıtı tedavi başlandı ve izleme alındı.

Olgu (tedavi öncesi)

- Üç gün açlık mide suyu (AMS) örneği alındı
    - Aside direçli bakteri (ARB)
    - Polimeraz zincir tepkimesi (PZT)
      - (*M. tuberculosis* ve *tuberculosis* dışı mikobakteriler için)
    - Kültür
-
- NEGATİF**
- **Kemik biyopsisi:**
    - Alınan örnekten gönderilen kültürde *Mycobacterium tuberculosis complex* üremesi pozitif saptandı.
    - Patoloji sonucu bekleniyor.
  - **Deri biyopsisi:** Patoloji ve kültür sonuçları bekleniyor.

Verem

- Yazılı tarih boyunca ve öncesinde insanlığın büyük sorunlarından olmuş bir hastalık
- M.Ö. 3700-1000 yıllarına ait mumyalarda Pott hastalığı
- M.Ö 1000-400 yıllarına ait bir mezarda küçük bir çocukta akciğer veremi
- Asur kralı Asurbanipal'ın kütüphanesindeki kil tabletlerde

Hasta sık sık öksürür, balgamı koyu ve bazen kanlıdır. Flüt gibi solur. Derisi soluktur. '
m.ö 668-626

Verem

- 18. yy'da salgın şeklinde görülmeye başlamıştır ve bu salgın günümüzde halen devam etmektedir.
- Veremin bir enfeksiyon hastalığı olduğu yine 18. yy sonunda anlaşılmıştır.

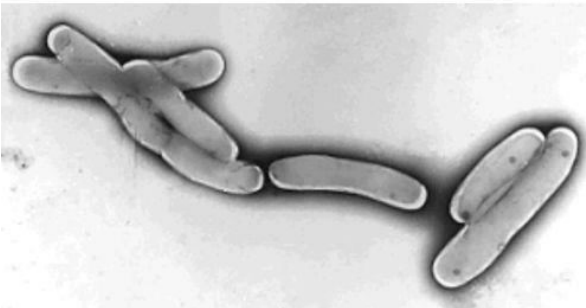
Robert Koch

Albert Calmette

Camille Guérin

Verem

2018, Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) verileri

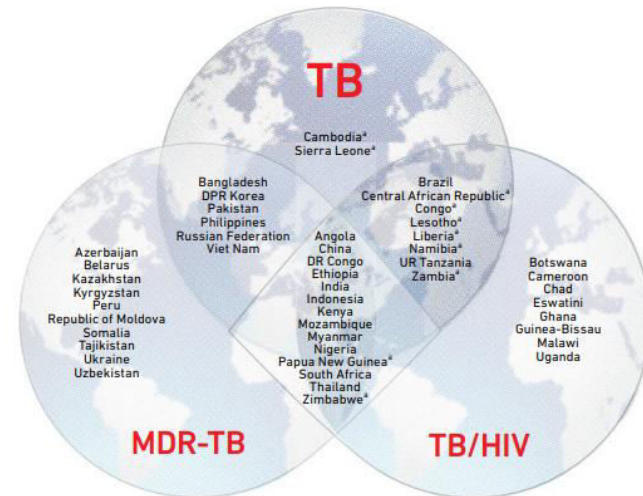
- 2017 yılında
  - Yaklaşık 10 milyon yeni verem olgusu
  - HIV negatif, 1,3 milyon verem nedenli ölüm
  - HIV pozitif, 300,000 verem nedenli ölüm

Estimated epidemiological burden of TB in 2017 for 30 high TB burden countries, WHO regions and globally. Rates per 100 000 population.

	HIV-NEGATIVE TB MORTALITY		HIV-POSITIVE TB MORTALITY*		TOTAL TB INCIDENCE		HIV PREVALENCE IN INCIDENT TB (%)	
	BEST ESTIMATE	UNCERTAINTY INTERVAL	BEST ESTIMATE	UNCERTAINTY INTERVAL	BEST ESTIMATE	UNCERTAINTY INTERVAL	BEST ESTIMATE	UNCERTAINTY INTERVAL
Angola	67	39–103	26	13–44	359	232–512	17	10–25
Bangladesh	36	23–52	0.11	0.05–0.18	221	161–291	0.15	0.08–0.24
Brazil	2.4	2.3–2.5	0.91	0.67–1.2	44	37–50	12	11–13
Cambodia	19	13–27	2.6	1.7–3.6	326	224–447	2.5	2.3–2.7
Central African Republic	68	38–105	58	31–94	423	274–604	32	21–43
China	2.6	2.4–2.9	0.13	0.06–0.22	63	54–73	1.3	0.73–2.0
Congo	63	36–98	43	22–71	376	239–545	27	17–37
DPR Korea	63	43–86	0.17	0.09–0.28	513	446–584	0.13	0.07–0.21
DR Congo	60	35–90	9.2	4.3–16	322	208–460	7.6	4.4–12
Ethiopia	24	15–35	3.5	2.4–4.8	164	115–221	7.2	6.6–7.8
India ^a	31	28–33	0.79	0.48–1.2	204	140–281	3.1	2.8–3.5
Indonesia	40	38–43	3.6	1.9–5.8	319	291–348	4.3	2.4–6.7
Kenya	50	28–78	37	22–55	319	195–472	29	26–32
Lesotho	46	25–75	206	128–302	665	430–949	71	63–78
Liberia	57	34–86	19	12–28	308	199–440	15	13–17
Mozambique ^c	73	43–111	90	56–131	551	356–787	40	36–44
Myanmar ^c	51	33–73	9.2	6.6–12	358	263–466	8.7	8.0–9.4
Namibia ^c	30	19–43	31	22–43	423	324–535	36	35–38
Nigeria	63	36–96	18	11–27	219			
Pakistan	27	21–34	1.1	0.56–1.9	267			
Papua New Guinea	53	36–73	11	6.2–18	432			
Philippines	25	22–29	0.36	<0.01–3.1	554			
Russian Federation	7.3	6.6–8.0	1.2	0.59–1.9	60			
Sierra Leone	39	23–59	10	6.5–15	301			
South Africa ^a	39	35–43	99	68–135	567			
Thailand	13	10–17	4.2	3.1–5.6	156			
UR Tanzania	47	21–83	39	18–67	269			
Viet Nam ^c	12	7.8–17	0.88	0.64–1.2	129			
Zambia	30	17–45	76	48–110	361			
Zimbabwe	12	7.7–17	38	27–51	221			
High TB burden countries	23	22–25	5.2	4.5–5.9	183			
Africa	39	33–46	24	21–27	237			
The Americas	1.8	1.7–1.9	0.60	0.53–0.67	28			
Eastern Mediterranean	13	11–15	0.43	0.26–0.66	113			
Europe	2.6	2.5–2.7	0.54	0.41–0.69	30			
South-East Asia	32	30–35	1.4	1.1–1.8	226			
Western Pacific	4.9	4.5–5.3	0.26	0.20–0.34	94			
GLOBAL	17	16–18	4.0	3.5–4.5	133			

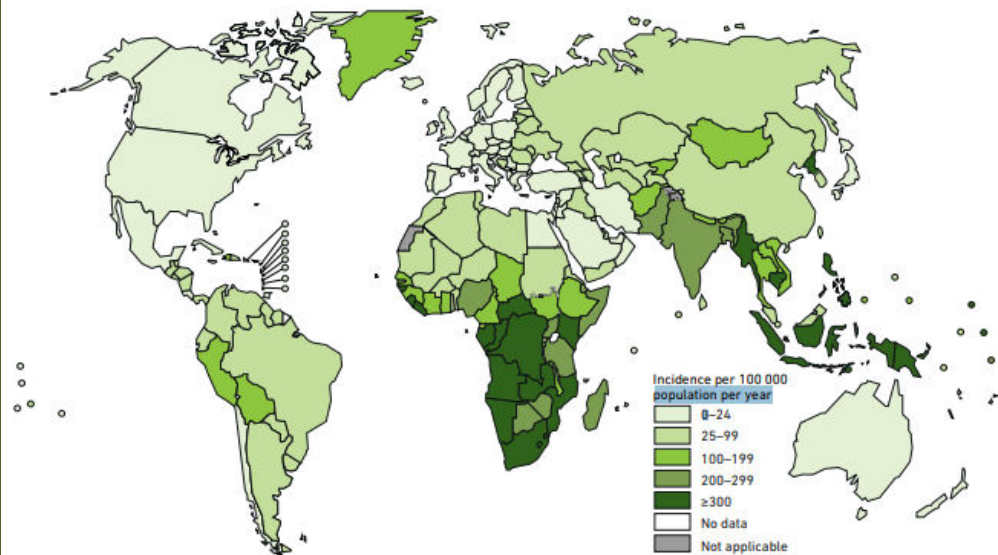
FIG. 2.5

Countries in the three high-burden country lists for TB, TB/HIV and MDR-TB being used by WHO during the period 2016–2020, and their areas of overlap

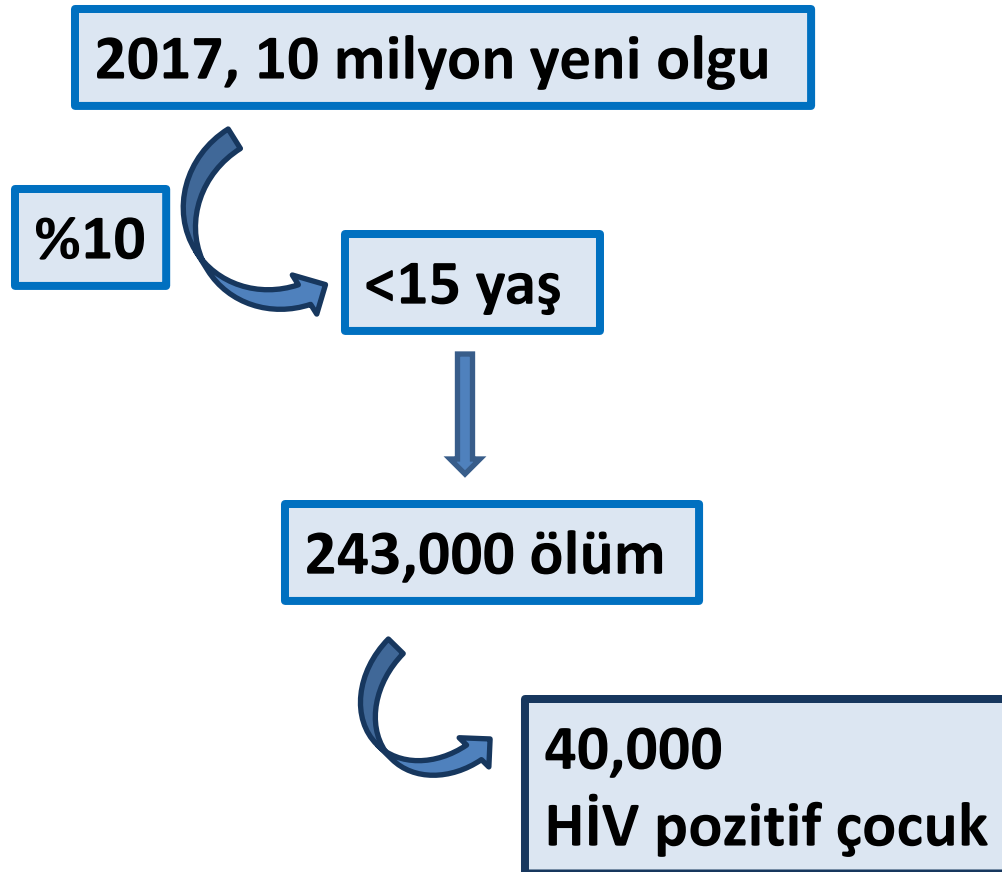
FIG. 3.4

Estimated TB incidence rates, 2017

Epidemiyoloji

- 2018, Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) verileri

- Verem hastalığına bağlı ölümlerin %15'i <15 yaş

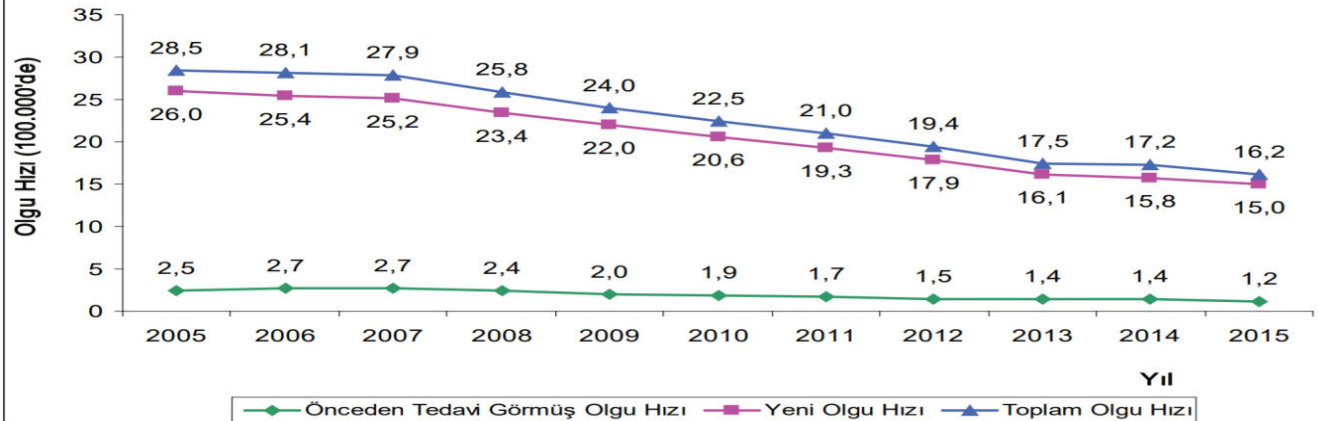
- <5 yaş verem enfeksiyonunun hastalığa dönüşme riski daha yüksek

- Çocuk yaş grubunda da ilaç dirençli verem olgularının görülme sıklığında artış

Tablo 15. Yıllara Göre TB İnsidans Hızları, 2005-2015

Yıllar	Nüfus*	Yeni olgu sayısı	Nüks olgu sayısı	Yeni+Nüks olgu sayısı	İnsidans** (100.000'de)
2005	68.860.540	18.753	1.509	20.262	29,4
2006	69.729.970	18.544	1.534	20.078	28,8
2007	70.586.256	17.781	1.460	19.241	27,3
2008	71.517.100	16.760	1.314	18.074	25,3
2009	72.561.312	15.943	1.177	17.120	23,6
2010	73.722.988	15.183	1.070	16.253	22,0
2011	74.724.269	14.417	990	15.407	20,6
2012	75.627.384	13.535	870	14.405	19,0
2013	76.667.864	12.352	818	13.170	17,2
2014	77.695.904	12.253	855	13.108	16,9
2014***	79.215.190	12.253	855	13.108	16,5
2015	78.741.053	11.803	747	12.550	15,9
2015***	81.244.602	11.803	747	12.550	15,4

Türkiye verileri

YILLARA GÖRE TB OLGU HIZLARI, 2005-2015

Verem

- Verem hastalığının sıklığı çocuklarda erişkinlere göre daha az
  - Çocuklarda olgu tanımı ve kesin tanı?
  - Verem enfeksiyonunun ve hastalığının **kesin tanısı** etken olan organizmanın gösterilmesi, **mikrobiyolojik tanı**

Akciğer vereminde çocuklarda mikrobiyolojik tanı <%50
Akciğer dışı verem olgularında mikrobiyolojik tanı bu oran daha düşük

Çocuklarda az sayıda basil varlığında enfeksiyon ya da hastalık gelişebilir.
Akciğer vereminde erişkinlerden farklı olarak kavite oluşumu nadir.

Verem-Etken

- *Mycobacteriaceae* ailesi, *Mycobacterium* cinsi
- 120'den fazla mikobakteri türü tanımlanmış

Mycobacterium tuberculosis kompleks

Tüberküloz dışı mikobakteriler

- ***M. tuberculosis***
- *M. africanum*
- *M. bovis*
- *M. bovis BCG*
- *M. microti*
- *M. caprae* ve diğerleri

Genetik dizilimleri %99,95 benzerlik gösterir.

Olguların büyük kısmında etken ve tek konak insan

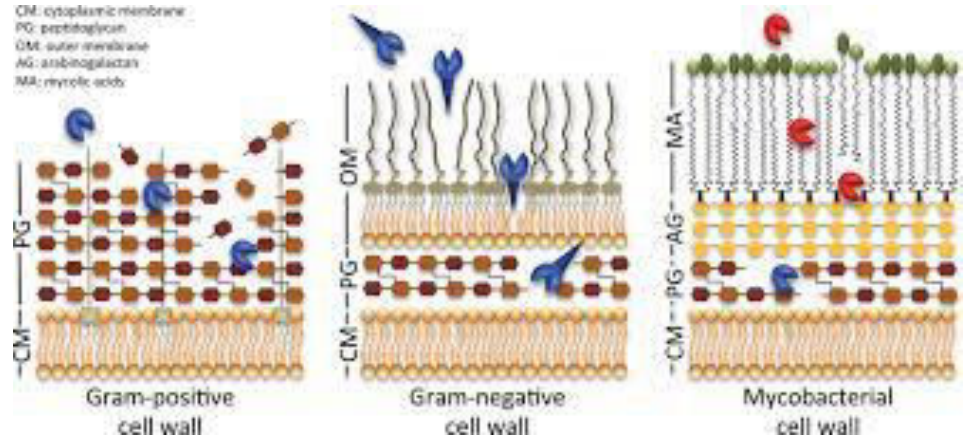
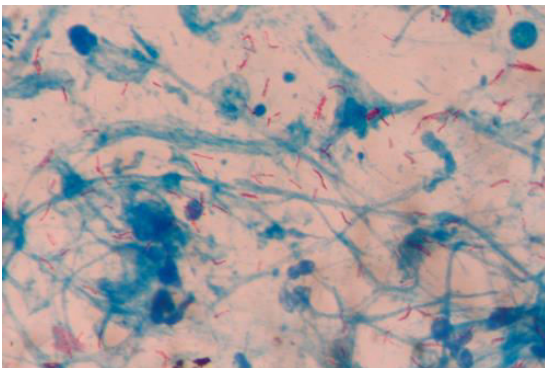
24 saatte 2 katı sayıya ulaşır.

Kültür ortamında koloni oluşumu 3-4 hafta

Çoğalması için en uygun sıcaklık 35-37° C

Verem-Etken

- Aerobik
- Spor oluşturmeyan
- Hareketsiz
- Hafif kıvrık ya da düz çubuk şeklinde bakteriler
- Aside dirençli boyanma özelliği

Hücre duvarındaki mikolik asit yapısı nedeniyle Gram boyama yöntemiyle saptanmaz.

Karbol fuksin (Ziehl-Neelsen ya da Kinyoun)
Florokrom boyalar (Auromine O ya da auromin-rodamin)

PATOGENEZ

Etkenin bulaşı solunum yoluyla

Enfeksiyon kontrol altına alınır ve organizma sessiz kalır.

Solunan mikobakteriler

Alveolar makrofajlar

REAKTİVASYON TÜBERKULOZU

Ghon kompleksi

Hiler lenf nodları

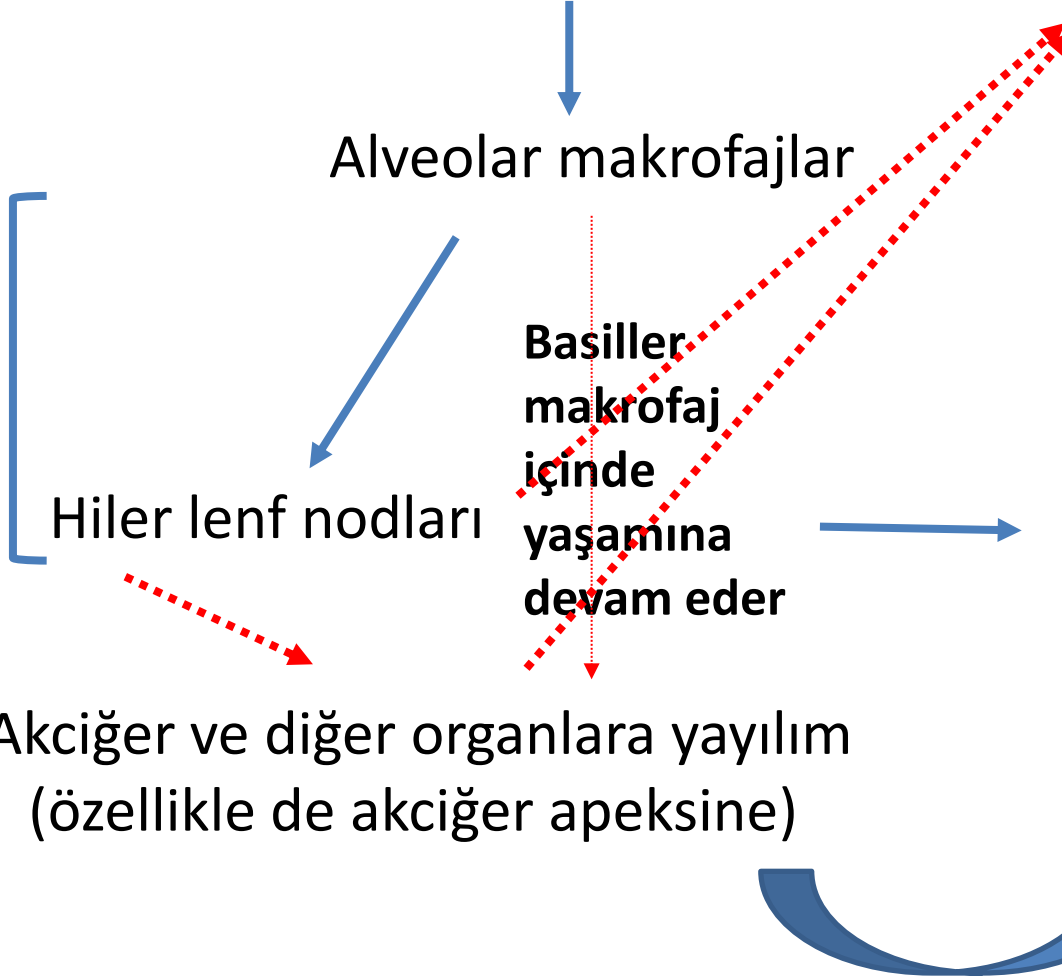
Basiller makrofaj içinde yaşamına devam eder

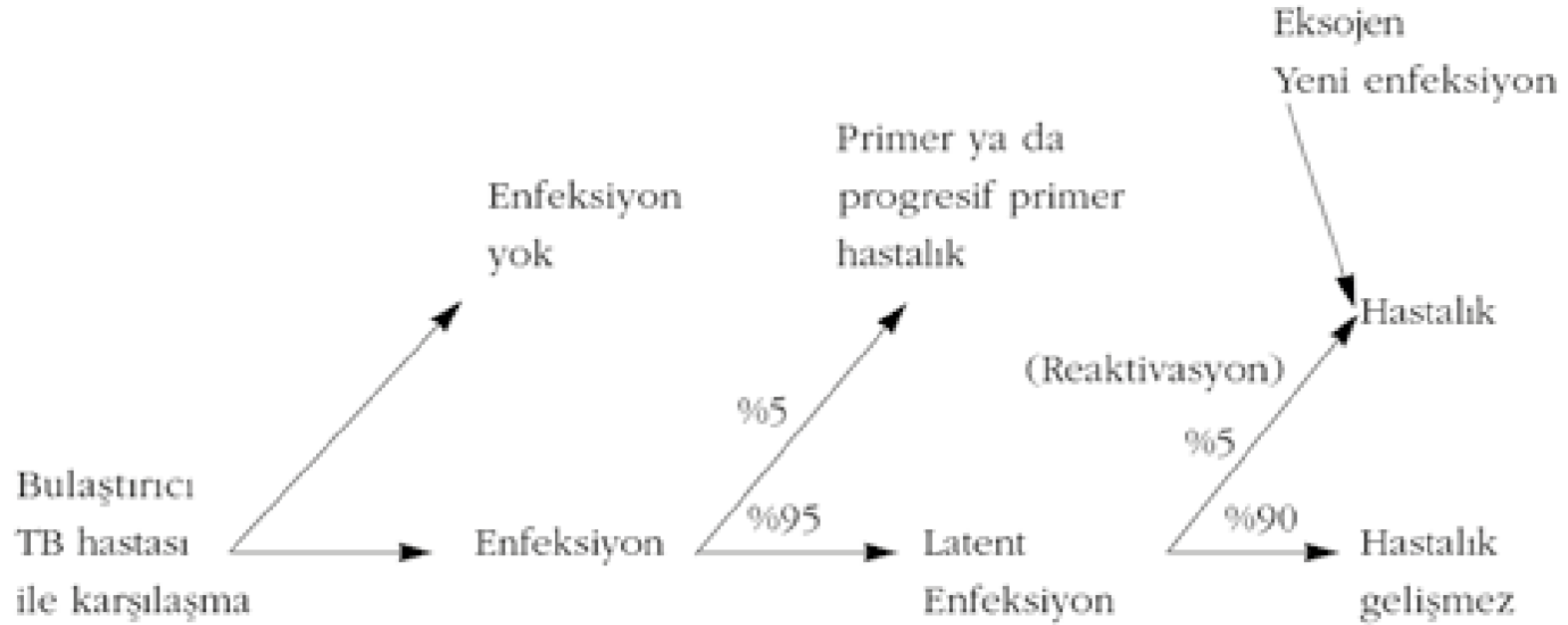
Zayıf bağışıklık sistemi, enfeksiyon ilerler

Akciğer ve diğer organlara yayılım (özellikle de akciğer apeksine)

Kazeifikasyon ve basil sayısında artış

BİRİNCİL HASTALIK

Şekil 1. TB enfeksiyonu ve hastalığının gelişimi

Tablo 2. Tüberküloz enfeksiyonunun tüberküloz hastalığına dönüşmesini artıran durumlar:

- HIV enfeksiyonu olan kişiler (11),
- 5 yaş altındaki çocuklar (12),
- Bağışıklığı baskılayan tedavi alan kişiler [tümör nekroz faktör alfa (TNF- α) antagonistleri (13), bir aydan uzun süreyle günlük ≥ 15 mg prednizona eşdeğer sistemik kortikosteroid (14) ya da organ naklini izleyerek bağışıklığı baskılayıcı tedavi kullananlar (15)],
- Son 2 yıl içinde *M. tuberculosis* ile enfekte olan kişiler (16),
- Önceki aktif TB'yi düşündüren fibrotik akciğer filmi bulguları olan kişiler (17, 18),
- Silikoz (19, 20), diabetes mellitus (17), kronik böbrek yetmezliği (21), lösemi, lenfoma ya da baş, boyun, akciğer kanseri olanlar (16),
- Gastrektomi ya da jejunoileal köprüleme ameliyatı (by-pass) olanlar,
- İdeal vücut ağırlığının %90'ından daha az kiloda olanlar (22),
- Sigara içenler (23), ilaç bağımlılığı olanlar ya da alkol kullananlar,
- Aktif tüberküloz insidansı yüksek topluluklar.

Verem-Klinik

- Çocuklar etkeni genellikle çevrelerindeki hasta erişkinlerden alırlar.
- En sık akciğer veremi
- Akciğer dışı verem çocuklarda erişkinlerden daha sık
- Akciğer dışı verem olgularının en sık şekli verem lenfadeniti
- Verem hastalığı tüm organ sistemlerini tutabilir ve tutulan sisteme göre klinik bulgular ortaya çıkar.
- Ancak bulguların büyük bölümü tek başına ayırt ettirici değildir.

- Verem enfeksiyonu olan çocuklar bulaştırıcı değildir.
- Çocuklarda erişkinlerden farklı olarak **verem enfeksiyonunun verem hastalığına ilerlemesi riski** daha yüksek,
  - < 5 yaş
  - Özellikle enfeksiyon sonrası ilk 2 yıl en riskli dönem
  - Beslenme yetersizliği
  - Bağışıklık sisteminin baskılanmasına neden olan hastalıklar ya da ilaçlar
  - D vitamin eksikliği

Olgu Tanımlamaları

- **Akciğer veremi**, akciğer parankiminde hastalık
- **Akciğer dışı verem**; akciğer parankimi dışındaki organlardan alınan örneklerde
  - ARB ile basilin gösterilmesi ya da
  - Kültürlerde üreme olması ya da
  - Histopatolojik olarak veremle uyumlu bulgular saptanması
  - Akciğer parankiminde bulgu olmaksızın, **toraks içinde hilus ya da mediastende lenf düğümleri ya da plevral efüzyon** şeklinde ortaya çıkan olgular **akciğer dışı verem** olarak adlandırılır.

Olgu Tanımlamaları

- **Miliyer verem**

- Akciğer + akciğer dışı verem (en az 2 sistem tutulumunun birlikte olması)

- Plevral efüzyonu olan olguda balgam yayması pozitif saptanırsa, **akciğer + akciğer dışı verem** olarak kabul edilir.

Verem-Klinik

Akciğer veremi

- Kuru öksürük ve hafif dispne.
- Ateş, gece terlemesi, iştahsızlık ve azalmış aktivite
- Bebeklerde kilo almada zorluk ve gelişme geriliği görülebilir.
- Paratrakeal lenf bezlerinin büyümesi sonucu bronşial obstruksiyon gelişen bazı bebekler ve küçük çocuklarda bölgesel hışıltı
- Solunum seslerinde azalma, belirgin solunum sıkıntısı gibi bulgular klinik tabloya eşlik edebilir.
- Çocuğun yaşı büyüdükçe klinik bulgular silikleşir.

Verem-Klinik

Lenf bezi veremi

- Akciğer dışı verem olgularında en sık lenf bezi veremi görülür.
- Toraks içinde mediastende ve hilusta
- Toraks dışında en sık boyunda olmak üzere aksillada, inguinal bölgede, karın içinde (mezenterik) ve diğer bölgelerde olabilir.
- Lenf bezleri başlangıçta ayrı ayrı ve serttir.
- Daha sonra lenf bezleri hassas hale gelir, fluktuasyon verir, birleşmeler gösterir.
- Abseler ve kronik akıntılı sinüsler oluşabilir.

Verem-Klinik

Verem menenjit

- Yavaş gelişen baş ağrısı
- Bilinçte azalma, ateş, kusma
- Yerel nörolojik bulgular ve nöbetler.
- Sistemik bulgular eşlik edebilir.
- Fizik bakıda,
  - Ense sertliği, Kernig bulgusu pozitifliği, Brudzenski pozitifliği , papil ödemi olabilir.
  - Patolojik refleksler ortaya çıkabilir.
  - Retinada tüberküller görülebilir.

Verem-Klinik

Kemik-eklem veremi

- Verem olgularının %1-4'ü
- Akciğer dışı verem olgularının %10-20
- Olguların %50'sinde vertebra tutulumu (**Pott hastalığı**)
- Tek eklem tutulumu daha sık ve genellikle ağırlık taşıyan eklemler (kalça, diz, bilekler)
- Birden fazla kemik ya da eklem tutulumu küçük yaş çocuklarda daha sık
- Artirit, osteomiyelit, bursit
- Yaygın kemik tüberkülozu, tüberküloz daktiliti çok daha nadir.

Verem-Klinik

Abdominal Verem

- Çocuklarda çok nadir , sıklığı?
- Klinik bulguları ayırt ettirici değil
- Peritonit, lenf düğümü veremi, dalak, karaciğer tutulumu, asit
- **TDT pozitifliği %33-68**
- **ARB pozitifliği <%5**
- **Kültür pozitifliği <%20**
- Assit sıvısının özellikleri
  - ✓ Eksuda, lenfosit baskın
  - ✓ Albumin > 25 g/L
  - ✓ ADA enzim düzeyi > 35 U/L

Tanı için kimi olgularda laparotomi gerekebilir. Ayırıcı tanıda lenfoma unutulmamalıdır.

Verem-Klinik

- **Deri Veremi**

- Tüm verem olgularının <%1
- Etken *M. tuberculosis* ya da *M. bovis* olabilir.

Verem-Tanı

- Öykü
- Fizik baki
- Radyoloji
- Mikrobiyolojik yöntemler
  - **Yayma ve kültür incelemeleri**
  - **Nükleik asit çoğaltma testleri**
    - Polimeraz zincir tepkimesi (PZT), DNA prob-hibridizasyon yöntemleri, DNA mikroarray...
- Tüberkülin deri testi (TDT)
- İnterferon gama salınım testleri (İGST)
- Histopatoloji

Verem bir enfeksiyon hastalığıdır ve kesin tanısı bakteriyolojiktir.

Tanı-Radyoloji

- Hilus ve mediastende lenf bezi büyümesi
- Atelektazi
- Konsolidasyon, plörözi
- Miliyer tutulum
- Kavite

Akciğer vereminde radyolojik bulgular;

- Diğer hastalıkların radyolojik bulgularıyla benzerlik gösterebilir.
- Aktif verem tanısında, duyarlılık %70-80, özgüllük %60-70
- Kişilelerin yorumuna açık olması

Klinik ve bakteriyolojik bulgular olmadan tek başına radyolojik bulgularla verem tanısı koymak uygun değildir.

Tanı-Mikrobiyoloji

- Uygun örneklerde;
  - Balgam
  - Açlık mide suyu, bronkoalveolar lavaj
  - Plevral sıvı
  - Doku örnekleri (kemik doku, lenf düğümü gibi)

Yayma ve kültür incelemesi yapılmalıdır.

Tanı-Mikrobiyoloji

- Akciğer, larinks, plevra ve milier verem kuşkulu olgularda 3 gün üst üste balgam örneği alınmalıdır.
  - Gece boyunca bronşlarda biriken basilin gösterilmesi daha olası olduğundan sabah ilk örnekler kullanılmalı.
  - Direk inceleme, kültür ve ilaç duyarlılık çalışması standart olarak yapılmalı.

Şekil 2. Balgam yaymasında ARB görüntüsü*

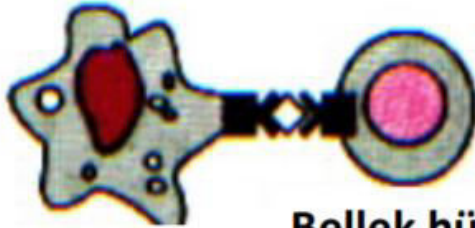
Şekil 3. Kültürde üreyen *M. tuberculosis* kolonileri*

*Kaynak: Core Curriculum on Tuberculosis:What the Clinician Should Know, Fifth Edition 2011, CDC

Endurasyonölçümü

Deri Testi

Mikobakteri antijenlerinin sunumu

Antijen sunucu hücre

Bellek hücre

İGST

IFN gama düzeyi/aktif T lenfosit ölçümü

Tanı-Tüberkülin Deri Testi

- *M. tuberculosis*'in yapısındaki antijenik özellik gösteren proteinler → **TÜBERKÜLINLER**
- PPD (Saflaştırılmış protein türevi= “purified protein derivative”), tüberkül basil kültürü filtresinden protein çökeltilmesiyle izole edilir.
- Seibert ve Glenn'in 1939'da ürettikleri bir parti PPD (lot 49608), PPD-S olarak adlandırılır ve bu uluslararası standart olarak kullanılmaktadır

TDT

- Bu reaksiyon geç tip bir aşırı duyarlılık yanıtıdır. Hücresel bir yanıttır.
- TDT'nin pozitifleşmesi temas sonrası 2-12 hafta içinde
- TDT tüberküloz dışı mikobakteri enfeksiyonları ve BCG aşısına bağlı olarak da pozitifleşebilir.

Sol önkolun 2/3 üst kısmında iç yüzeye deri içine, PPD'nin 5 tüberkülin ünitesinden 0,1 ml verilir (Mantoux yöntemi)

Daha önce basil ile karşılaşmış kişilerde 48-72 saat sonra kızarıklık ve kabartı oluşur.

Kızarıklığın değil kabartının çapı önemlidir.

Önkolun uzun eksenine dik olan çap şeffaf bir cetvelle milimetrik olarak ölçülür.

Yalancı negatif TDT

Teknik sorunlar

Uygulama ya da PPD solüsyonuyla ilgili sorunlar

Sonucun yanlış okunması

Hastayla ilgili nedenler

Aktif verem hastalığı

HİV (+)'liği (özellikle CD4+ T hücre < 200)

Bakteri enfeksiyonları (Brusella, lepra,

Kızamık aşısı TDT yanıtını baskılar
Aşı ve test aynı anda uygulanabilir.
Kızamık aşısı uygulanmışsa TDT için 4-6
hafta beklenmelidir.

enfeksiyonları ya da canlı virüs
amık, kabakulak, polio)

sistemini baskılayan ilaçların

Kronik böbrek yetmezliği, diyabet,
lenfoma, sarkoidoz

Yanık ya da travmaya bağlı fizyolojik stres

Yaş (<6 ay)

BCG aşılması ve TDT

- BCG aşısı yapılmış çocuklarda TDT 0-19 mm aralığında
- Aşının TDT üzerine etkisinin temel belirleyicisi aşılama yaşı
  - Doğumdan hemen sonra BCG aşısı yapılmış bebeklerin yaklaşık %50'sinde 6. ayda ve hemen tamamında 12. ayda TDT negatif
  - İlk 1 yaş içinde aşı yapılan yetişkinlerde TDT genellikle <10 mm
  - Okul çağında aşılanmış çocukların sadece %20'sinde 10 yıl sonunda TDT pozitif
- < 1 ay yapılan BCG aşısında anergi gelişme olasılığı daha yüksek
- Tekrarlayan PPD uygulamaları TST pozitifliğini arttırır.

Tüberkülin deri testi (TDT)

Ülkemizde TDT reaksiyonunu değerlendirme kriterleri

BCG'lilerde

0-5 mm	Negatif kabul edilir.
6-14 mm	BCG'ye ya da atipik mikobakterilere bağlı olabilir
15 mm ve üzeri	Pozitif kabul edilir.

BCG'sizlerde

0-5 mm	Negatif kabul edilir.
6-9 mm	Atipik mikobakterilere bağlı olabilir
10 mm ve üzeri	Pozitif kabul edilir.

Bağıışıklığı baskılanmış kişilerde 5 mm ve üzeri pozitif kabul edilir.

İnterferon gama salınım testleri (IGST)

- Verem hastalığı ve verem enfeksiyonu ayırımını yapmaz.
- BCG aşısından etkilenmez.
- <2 yaş çocuklarda sonuçları güvenilir değil.

QuantiFERON-TB Gold plus (QFT-G)

ESAT-6

CFP-10

TB7.7

Antijenlere yanıt olarak CD4 + T
hücrelerden salınan IFN-Gamma
düzeyi

T-SPOT.TB

ESAT-6

CFP-10

Antijenlere yanıt olarak aktive olan
CD4 + T hücreleri

Mitogen – Positive Control

Low response may indicate inability to generate IFN- γ

Nil – Negative Control

Adjusts for background IFN- γ

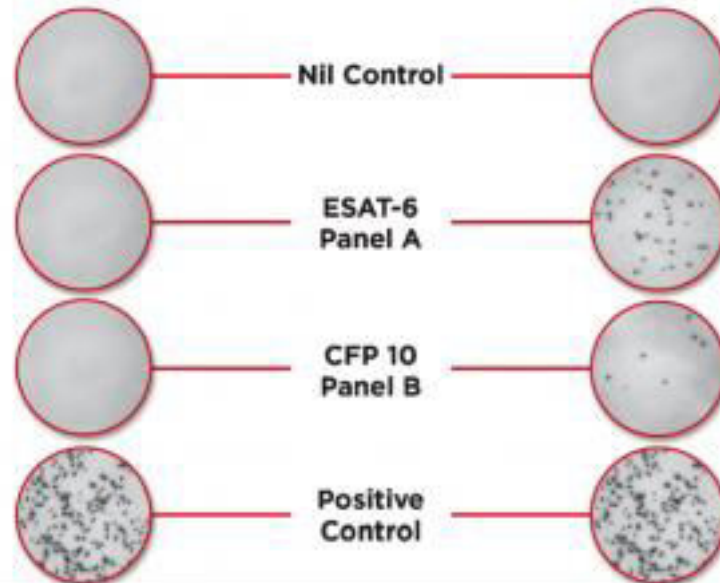
TB1 – Primarily detects CD4 T cell response

TB2 – Optimized for detection of CD4 and CD8 T cell responses

Negative Result

Positive Result

İGST

- İGST, kullanılan antijenler
  - Early secrening antigenic target-6 (ESAT-6)
  - Culture fibrate protein-10 (CFP-10)

BCG aşısı içindeki suşlarda bulunmazlar.

Tüberküloz dışı mikobakterin büyük kısmında bulunmazlar

- *M. marinum*
- *M. szulgai*
- *M. flavescens*
- *M. kansasii*

ESAT-6 ve CFP-10 antijenlerini içerir, pozitif IGRA sonuçlarına neden olabilir.

TÜBERKÜLOZ TANI VE TEDAVİ REHBERİ

Tablo 14. Çocuk tüberkülozunda evrelerin özellikleri ve tedavi

	Temas	Enfeksiyon	Hastalık
TDT	Negatif	Pozitif	%90 pozitif
Akciğer grafisi	Normal	Genellikle normal*	Genellikle bulgu vardır**
Fizik bulgular	Normal	Normal	Genellikle bulgu vardır***
Koruyucu ilaç tedavisi	Gereklidir	Gereklidir	-
Hastalık tedavisi	-	-	Gereklidir

* TDT (+) bir çocukta akciğer grafisinde **granülom veya kalsifikasyonlar** varsa, bu enfeksiyon olarak değerlendirilir.

** Akciğer dışı TB'li çocuklarda akciğer grafisi normal olabilir.

*** Bazı akciğer TB'li çocuklarda fizik bulgular normal iken akciğer grafisinde bulgu olabilir.

Verem-Tedavi

Tablo 15. Çocuklarda akciğer ve akciğer dışı tüberküloz tedavi rejimleri

Tutulum yeri	Başlangıç dönemi tedavisi	İdame tedavisi
Akciğer TB TB lenfadenit Ağır olmayan akciğer dışı tüberküloz	2 ay HRZ	4 ay HR
Kaviteli-yaygın akciğer TB	2 ay HRZE(S)	4 ay HR
Eklem-Kemik TB Miliyer TB Menenjit TB Konjenital-Neonatal TB Bağışıklığı baskılanmışlarda TB	2 ay HRZE(S)	7-10 ay HR

H: İzoniiazid, R: Rifampisin, Z: Pirazinamid, E:Etambutol, S:Streptomisin

TÜBERKÜLOZ TANI VE TEDAVİ REHBERİ

Tablo 3. Birinci seçenek TB ilaçlarının dozları

	Günlük doz		
	Erişkin	Çocuk	Maksimum
	mg/kg	mg/kg	mg
H (İzoniyaizid)	5 (4-6)	10-15	300
R (Rifampisin)	10 (8-15)	10-15	600
Z (Pirazinamid)	25 (20-30)	15-30	2.000
M (Morfozinamid)¹	40	25-45	3.000
E (Etambutol)	20 (15-20)	15-20	1.500
S (Streptomisin)²	15 (12-18)	15-30	1.000

Verem-Koruyucu Tedavi

- Basil ile enfekte olmuş herkese koruyucu tedavi vermek mümkün değil
- Koruyucu tedavide amaç; verem enfeksiyonunun verem hastalığına ilerlemesinin engellenmesi
- Koruyuculuk oranı %60-90'dır. Etkisinin 19 yıl sürdüğü gösterilmiştir.
- Başlangıçta pozitif olan TDT, koruyucu tedavi sonrası hala pozitifdir, tedavi sonrası TDT kontrolüne gerek olmaz.

Tablo 17. Türkiye’de koruyucu ilaç tedavisi verilmesi gereken risk grupları

15 yaşından küçük TDT pozitif çocuklar	Çocuklarda genellikle yeni enfeksiyon söz konusudur ve yeni enfeksiyonda TB hastalığı gelişme riski yüksektir.
TDT konversiyonu	Son 2 yılda, bu arada BCG aşısı yapılmamış olmak koşuluyla, daha önce negatif olan TDT’nin en az 6 mm artış göstermesi ve pozitifleşmesi.
TB riskini artıran bağışıklığı baskılanmış TDT pozitif kişiler*	Bu grup hastada TDT pozitifliği kriteri 5 mm ve üzeri değerlerdir.
Bulaştırıcı TB hastası temaslı ve 35 yaşından daha genç olanlar	Koruyucu tedavi 6 ay süreyle verilir. 6 yaşından küçük çocuklara koruyucu tedavinin sonunda TDT yapılır. Negatif bulunursa ve BCG aşısı yapılmamışsa bu aşı yapılır; pozitif bulunursa birşey yapılmaz.

* **Bağışıklığı baskılanmış kişiler:** HIV pozitifliği, AIDS, kronik böbrek yetmezliği, uzun süre yüksek doz kortikosteroid almış [2-4 hafta süreyle, günde 15 mg ve üstü prednizon dozuna eşdeğer steroid dozları yeterli yüksek doz kabul edilmektedir (72)] ve diğer bağışıklığı baskılayan tedavi verilen durumlar, retiküloendotelyal sistem malignitesi olanlar.

Koruma Tedavisi

- İzoniazid (INH) 6 aylık tedavi
(10 mg/kg/gün-max dozu 300 mg)
- Bağışıklık sisteminin baskılandığı durumlarda 9-12 ay
- Kaynak olguda, INH direnci var ise; Rifampisin 4 ay
(10 mg/kg/gün-max doz 600 mg)
- 2-3 ayda bir kontrol muayenesi
- Yan etkiler sorgulanır.
- Hastalıktan şüphelenilirse hasta yeniden değerlendirilir.

Tüberküloz daktiliti- Spina Ventosa

[Multifocal Tubercular **Dactylitis**: A Rare Presentation of Skeletal **Tuberculosis** in an Adult.](#)

Thatoi P, Parida M, Barik R, Das B.

J Clin Diagn Res. 2017 Jun;11(6):OD23-OD24. doi: 10.7860/JCDR/2017/27879.10115. Epub 2017 Jun 1.

PMID: 28764233 **Free PMC Article**

[Similar articles](#)

[Tuberculous **Dactylitis** with Concomitant Thyroid Involvement: A Rare Presentation of Childhood **Tuberculosis**.](#)

Qamar S, Naz F, Naz S,

J Coll Physicians Surg Pak. 2017 Jun;21(6):444-446.

PMID: 28302234

[Similar articles](#)

[Tuberculous **Dactylitis**](#)

Fairag R, Hamdi A.

J Orthop Case Rep. 2016 Jun;6(6):100-102.

Kaynaklar

- T.C. Sağlık Bakanlığı, Tüberküloz Tanı ve Tedavi Rehberi, 2011
- Red Book, 2018 Reports of the Committee on Infectious Diseases, American Academy of Pediatrics
- Principles and Practice of Pediatric Infectious Diseases, Sarah S. Long

Teşekkürler....

